

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ เรามาทำบุญกัน เห็นไหม ทำบุญกุศลเพื่อเรา ใครทำใครได้ คุณิเขาทุกข์ เขา ยากกัน เขาอยากมีดี อยากได้ดีได้ดั่งของเขา มันเป็นความเพ้อเจ้อ เพ้อฝัน เพราะอะไร? เพราะ เขาไม่ได้ทำของเขา เราทำของเราละ ความสุขทางโลก คุณความสุขทางโลกสิ มันเป็นเรื่องของเด็กเล่น นะ เป็นของเด็กเล่น มันมีความสุขสิ่งใดก็แล้วแต่ มันจะมีความสุขทุกข์เจือปนมาตลอดไป มันไม่มี ความสุขอะไรบริสุทธิ์หรือ

ความสุขของโลก เห็นไหม เราเกิดมาที่เราต้องมั่งมีศรีสุข เราต้องมีที่อยู่กิน เราต้องหาที่ ยืนในสังคมของเรา แล้วมันเป็นจริงไหมล่ะ? เพราะอะไร? เพราะมันเป็นชั่วคราว คำว่าสมมุติมัน ชั่วคราว เห็นไหม คุณข้าราชการเรา ๖๐ ปีก็เกษียณ ตำแหน่งหัวหน้าโดนได้ดั่งขนาดไหนก็ต้องเกษียณ พอเกษียณแล้วมันก็ว่าเหว่ มันว่าเหว่ มันทุกข์ของมันไปอย่างนั้นแหละ

นี่มันว่าเหว่ของมันเพราะอะไร? เพราะมันทุกข์ของมัน เห็นไหม มันมีความสุขขนาดไหนมัน ก็มีทุกข์ เพราะอะไร? สุขเพื่อจะรอวันทุกข์ไง สุขเพื่อจะรอวันทุกข์ สุขของมันขนาดไหนมันจะ รอทุกข์ข้างหน้าละ แต่ถ้าเป็นความจริงของเรา เห็นไหม มันเป็นความจริงของเรา ถ้าความจริง ของเรา เรารักษามาของเรา เราทำของเราขึ้นมา ถ้าทำของเราขึ้นมา นี่มันสุขจริงๆ นะ สุขจริงๆ แล้ว ใครจะรู้กับเราว่ามีความสุขหรือไม่มีความสุข ใครจะรู้กับเรา?

มันเป็นเรื่องของเขา เรื่องของเรา เห็นไหม ใจเรามันเป็นใจเรา เวลาทุกข์ใครจะรู้กับเรา มันก็ทุกข์ของเรา ถึงเวลาเราเดินจงกรมใครทุกข์กับเรา? ใครสุขกับเรา? เราตั้งสัจจะขึ้นมา นี่พระ เวลาเข้าพรรษาตั้งสัจจะของเราขึ้นมา.. ตั้งสัจจะ ตั้งสัจจะแล้วทำให้ได้ตั้งสัจจะ สัจจะเป็นเหตุ

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ”

ถ้าเหตุมันมีมันเป็นไปได้ ดูอย่างต้นไม้สิ เราปลูกต้นไม้กัน ต้นไม้ในโลกนี้ ปลูกเท่าไร มันก็ตายหมด แล้วไอ้ที่เป็น ๑,๐๐๐ ปีมันจะมีซักกี่ต้น นี่เพราะมันไม่มีอะไรเหลือหรือ

เป็นอนิจจัง มันเป็นไปตามธรรมชาติของมัน มันเป็นวาระ ถ้าเราไม่ตื่นไปกับมัน เรามีสติของเรา เราเป็นชาวพุทธ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ย้อนกลับมาที่เรานี้ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เห็นไหม อยู่กับโลก เราเกิดมาแล้วมันเป็นวิบาก มันเป็นผล มันไปแก้ อะไรไม่ได้ มันแก้ไม่ได้ เพราะเกิดขึ้นมา นี่คุณ้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ปรินิพพานไปแล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน พระอานนท์เสียใจมาก

“อานนท์ เราไม่ได้เอาธรรมของใครไปเลย เราเอาธรรมของเราไปคนเดียว” เห็นไหม

นี่แล้วพอพระอานนท์บอก

“แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วจะพึ่งใคร? จะพึ่งใคร?”

“อานนท์ เรบอกเธอไว้แล้วไม่ใช่หรือ? สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา แม้แต่เราตถาคตก็ต้องตายในคืนนี้”

แม้แต่ตถาคตนะ ทั้งที่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เป็นศาสดาด้วยก็ต้องล่วงไป เห็นไหม โลกนี้ล่วงไป แต่ขณะชีวิตที่เกิดมา มีชีวิตอยู่เราจะทำอะไร? เราจะทำอะไรให้มันเป็นประโยชน์กับเรา ถ้ามีสิ่งใดเป็นประโยชน์กับเรา ถ้ามันเป็นประโยชน์เราไปดูทางโลก สิ่งที่เป็นเครื่องอาศัยมันเป็นเครื่องอาศัย มันว่ามีความสุข มีความทุกข์

ความสุขความทุกข์มันเป็นเงา มันเป็นอาการเฉยๆ มันเป็นของชั่วคราว แต่เรากียึดมันมันเพราะอะไร? เพราะมันเป็นปัจจุบันกับเรา เพราะเราต้องอยู่ต้องกินใช้ไหม? เราต้องอาศัยมันใช้ไหม? พอเราจะอาศัยมันก็ทุกข์ร้อนขึ้นมาจะไม่มีอาศัย แต่ขณะที่พระเจ้าอดอาหารกัน เห็นไหม คูสิ ๗ วัน ๘ วันเขาไม่กินเขายังอยู่ได้เลย

ถ้าไม่กินอยู่ได้ เหมือนกับวิกฤติง สิ่งใดที่จำเป็น เราว่าจำเป็นเราก็ต้องแสวงหามัน แต่ถ้าเราจริงจังขึ้นมา เราหยุดของเราได้ เราไม่แสวงหาก็ได้ แต่มีใช้มีสอยไปตามประสาเรา เห็นไหม ใช้สอยไปตามประสาเรา จิตใจมันไม่ต้องเดือดร้อนเกินไปนัก มันเดือดร้อนตรงไหน? เดือดร้อนตรงค้นหาความทะยานอยากไง เดือดร้อนตรงค้นหาความทะยานอยากที่มันแสวงหา มาแสวงหาได้มา มันก็ได้เวรได้กรรมมาด้วย

ถ้ามันแสวงหาโดยธรรม เห็นไหม โดยธรรมมันเป็นหน้าที่การงานนะ หน้าที่ของเรา คนเกิดมาแล้วทำไมเราต้องหายใจล่ะ? ถ้าไม่หายใจ สมองไม่มีออกซิเจนนะมันก็ตาย ทำไมเราต้องหายใจตลอดเวลา นี่อาหารอันละเอียดคือลมหายใจนะ ออกซิเจนเป็นอาหารอันละเอียด อาหารหยาบๆ คือคำข้าว แล้วอาหารอันละเอียดที่ว่าป็นลมหายใจ แล้วอาหารของใจมันเป็นความรู้สึก มันเป็นความนึกคิดเลย เป็นความรู้สึก เป็นความนึกคิดแล้วมันก็ทับถมใจ เห็นไหม

มันทับถมเพราะอะไร? เพราะมันมีตัณหาความทะยานอยาก เพราะมันคิดขึ้นมาแล้วมันมีตัณหาความทะยานอยากเจือมาด้วย มีตัณหาความทะยานอยากปนมา มีสิ่งที่เป็นไปได้ปนมา อวิชชา สิ่งที่เป็นตัณหาความทะยานอยากมันเกินกว่าเหตุมันปนมา สิ่งนี้เป็นอวิชชา สิ่งนี้เป็นมาร สิ่งนี้เป็นกิเลสมันชักลากไป พอชักลากไปแล้วมันเพลิน มันชอบ มันชอบนะ คุณเวลาเขามาเสนอ เขาจะให้สิ่งของใด เราอยากได้สิ่งใด เห็นไหม นี่สิ่งใดให้แล้วมันก็อยากได้ อยากดี มันอยากตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน ตัณหาความทะยานอยากมันก็ล่อใจไปเรื่อย ใจมันก็วิ่งตามไปเรื่อยๆ ไม่มีวันจบหรอก ไม่มีวันจบ แต่ถ้ามีวันพอ เห็นไหม มีวันพอ เงินมีมากมีน้อยมันพอนะ เราเป็นเศรษฐีแล้ว เศรษฐีเพราะอะไร? เพราะเราพอค่าใช้จ่าย เรามีปัจจัยเครื่องอาศัยแล้ว ชีวิตเราพอประทังไปได้แล้ว เราพอแล้ว เราพอเราเป็นเศรษฐีทันทีเลย เศรษฐีเพราะอะไร? เพราะตัณหามันแหยมไม่ได้ ตัณหามันสอดเข้ามาในความคิดเราไม่ได้ ถ้าตัณหามันสอดเข้ามาในความคิดเราไม่ได้ ความคิดเรามันเป็นความคิดเฉยๆ

คุณสุอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ เห็นไหม มันเป็นภาวะ ความคิดนี้มันเป็นภาวะ เพราะความคิดมันเป็นความคิดที่สะอาด สะอาดเพราะอะไร? เพราะมันเป็นขั้นเฉยๆ ขั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ.. สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง สังขารที่สะอาด สังขารนี้แหละมันไม่มีกิเลสปรุง มันไม่มีกิเลสสอดเข้ามา เห็นไหม

แต่ของเรานี้ขั้นฆมาร พวกเราเป็นขั้นฆมาร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นมารเป็นตัณหา เป็นความทะยานอยาก มันเป็นความคิดมาร เป็นความคิดกดถ่วง เป็นความคิดที่ทุกข์ยากมาก แล้วมันจะมีอย่างนี้ตลอดไป เทวดาก็มีความคิดละเอียด พรหมมีผัสสะ มันต้องมีพลังงาน มันต้องมีความคิด มันมีตัณหาความทะยานอยากบวกไปหมดเลย

แต่ถ้าเป็นสอุปาทิเสสนิพพาน เขามีความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดที่สะอาด ความคิดที่สะอาดเพราะมันมีสถานะ เพราะเกิดมาเป็นวิบาก ถ้าตายไปแล้วนี่อนุปาติเสสนิพพาน.. สอุปาทิเสสนิพพาน กับอนุปาติเสสนิพพาน เห็นไหม อนุปาติเสสนิพพานคือพระอรหันต์ที่สิ้นชีวิตแล้ว นี่ธรรม ใจที่ขันธมันละแล้วมันเป็นพระอนาคามี

เวลาเป็นพระอนาคามีขึ้นไป พอไปถึงขั้นสุดท้ายปัจฉยาการ สิ่งที่เป็นปัจฉยาการมันเป็นสิ่งที่สืบเนื่อง แล้วพอทำลายหมดแล้ว นี่มันเป็นความคิด ปัจฉยาการมันเป็นหนึ่งเดียว ถ้าหนึ่งเดียวนี้พรหม พรหมเวลาเป็นหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวมันมีความคิดเป็นปัจฉยาการ เป็นปัจฉยาการ ขณะที่เราจิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จิตเดิมแท้เป็นปัจฉยาการ

พรหมมีสถานะหนึ่งก็เป็นพรหม พรหมปุถุชน และพรหมพระอนาคามี พรหมพระอนาคามีที่เกิดเป็นพระอนาคามี พรหมที่อยู่ในปัจฉยาการที่ว่าจะทำลายกันบนพรหมนั้น เห็นไหม แต่ขณะที่เราเป็นพระอนาคามีมันทำลายขันธแล้ว ขันธมันขาดไปจากใจ พอขันธขาดไปจากใจ นี่ขาดมีอยู่ ขาดมี ขาดมี ขาดโดยสัตยชาติญาณ ขาดโดยสามัญญสำนึก สามัญญสำนึกมันมีอยู่

มนุษย์มีความคิด ต่างๆ นี่มีความคิด เห็นไหม ถึงบอกว่าสอุปาทิเสสนิพพานคือสิ่งที่พระอรหันต์ยังมีชีวิตอยู่ ก็ใช้ความคิด นี่ความคิด เวลาจะพูดออกมาก็ต้องมีความคิด ก็ต้องมีความนึกคิดออกมา ความคิดออกมามันทัน ไม่ทัน เห็นไหม สิ่งที่ทันออกมามันพูดออกไป นี่พูดออกไป คือสื่อออกไป สื่อสารธรรมะอันแท้จริงอันนั้น อันแท้จริงที่มันเป็นธรรมชาติในสิ่งที่มันมีอยู่

สิ่งนี้มันสื่อออกมา แต่มันสื่อออกมา นี่พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ เวลามันสลัดออกไป มันขาด มันขาดตั้งแต่กิเลสขาด เพราะกิเลสมันมีสังโยชน์เป็นเครื่องร้อยรัด ถ้าสังโยชน์มันขาดออกไป อะไรมันจะไปร้อยรัดไป มันไม่มีอะไร ต่างคนต่างอยู่ เห็นไหม แต่มันมีจริง มันมีจริง เพราะอะไร? เพราะสิ่งที่มันเป็นผล เป็นวิบากใจ แต่เวลาตายไปแล้วนี่สิ่งนี้มันหมดไป หมดไปเลย เป็นธรรมชาติเลย พ้นไปจากวิญญู

ถ้ามันมีอยู่มันจะพ้นไปจากวิญญูได้อย่างไร? ถ้ามีอยู่พญามารต้องค้นพบใช่ไหม? มารต้องค้นพบเวลาพระอรหันต์สิ้นชีวิต มารค้นคว้าหาใหญ่เลย จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ไม่ต้องหอรอก มารเธอหาไม่เจอหอรอก หาไม่ได้หอรอก เพราะอะไร? เพราะมันพ้นจากภาวสวะ จากภพ จากสถานที่ จากสิ่งที่มีอยู่

สิ่งที่มีอยู่ เห็นใหม่ สิ่งใดที่มีอยู่ซึ่งจะเป็นความรู้สึก เป็นความนึกคิดมันก็มีอยู่ สถานที่ตั้งของความคิดมันก็มีอยู่ นี่เป็นภพ ภพอันนี้ มารเริ่มต้นจากจุดนี้ โลกนี้มีเพราะมีเรา มีภพ มีความยึดมั่นถือมั่น มีข้อมูล คุณติ คุณพระโพธิสัตว์เวลาสร้างบุญกุศลขึ้นมามันสะสมลงที่นี้ สะสมลงที่นี้สะสมลงไปมันก็ทุกข์ตลอดไป

นี่เวลาย้อนอดีตไป เห็นใหม่ บุญเพนิวาसानุสสติญาณ ย้อนกลับๆ มันไม่มีที่สิ้นสุด ขนาดว่ามันมีข้อมูลอยู่มันยังไม่สิ้นสุดเลย เพราะมันซับซ้อนๆ มันเป็นนามธรรม แต่มันละเอียดกว่ารูปธรรม ละเอียดกว่าวิทยาศาสตร์ ละเอียดกว่าทุกๆ อย่างเลย แต่มันเป็นวิทยาศาสตร์ความจริงที่พิสูจน์ได้ด้วยใจของตัวเอง

นี่ถ้าเป็นความจริงอย่างนี้ เราเข้าใจสภาวะแบบนี้เราถึงตั้งใจของเรา เห็นใหม่ เรามาวัดมาวากัน คุณติโลกเขาแสวงหาอยู่หากินกัน เขาก็ตื่นตื่นไปกับเขา เขาบอกว่านี่คนที่ไปวัดมีปัญหาๆ มันไม่รู้ว่าคนที่ไปวัดเขาก็ต้องมีอยู่มีกินเหมือนกันนะ พระอยู่ในวัดต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยไหม? ก็มีเครื่องอาศัยทั้งนั้นแหละ แต่อยู่ด้วยอะไร? อยู่ด้วยวัฒนธรรม ศิลธรรมจริยธรรมของสังคมไทย เห็นใหม่

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา.. อุบาสก อุบาสิกา เขาต้องการบุญกุศลของเขา เขาอยากเสียสละของเขา ในเมื่อเขาอยากเสียสละของเขา เขาเป็นคฤหัสถ์ใช่ไหม? เขาหาอยู่หากินของเขา เขาเสียสละด้วยปัจจัยเครื่องอาศัย เวลาภิกษุเรา เห็นใหม่ นี่เป็นภิกษุ เป็นผู้เอาชนะกิเลส ผู้ที่ต่อสู้เห็นภัยในวัฏสงสาร วัฏสงสารมันเกิดที่ไหน? มันเกิดที่ใจ ต่อสู้กับกิเลสตัดหาความทะยานอยากของตัว

การดำรงชีวิตนั้นมานี้ภิกขาจาร การภิกขาจารเลี้ยงชีพด้วยปถิแข็ง นี่ออกบิณฑบาต เห็นใหม่ มันถึงหาอยู่หากิน ถ้ามันเป็นธรรม มันเป็นธรรมไปเอง ผู้ให้ก็ให้ด้วยความเป็นธรรม ผู้รับก็รับด้วยความเป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรม ศาสนามันจะรุ่งเรืองเพราะอะไร? เพราะสิ่งที่เราบริหารปัจจัยเครื่องอาศัยเฉยๆ แต่ยังไม่บริหารกิเลสนะ ยังไม่บริหารธรรมนะ ธรรมยังไม่เกิดขึ้นมาเลย

นี่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นเครื่องอาศัย มันเป็นการแสดงออก แต่อริยสังขมันจะบวกเข้ามาได้อย่างไร? อริยสังขมันนี่ สิ่งที่เป็นอริยสังข เห็นใหม่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์มันทุกข์ที่ไหน? มันทุกข์ทั้งนั้นแหละ ทุกข์มันเป็นสังขจะความจริง แต่ความทุกข์ที่เรา

๒๔ ชั่วโมงไล่ดื้อกับกิเลส คฤหัสถ์เป็นทางคับแคบ นี่ทำบุญเสร็จแล้วกลับไปทำงานอีกแล้ว แล้วว่าจะมานั่งสมาธิภาวนา วันหนึ่งได้กี่ชั่วโมง วันหนึ่งได้เท่าไร?

นี่ปล่อยเวลาไปกับโลก ให้โลกมันเหยียบย่ำตลอดเวลา ให้โลกมันเป็นใหญ่ตลอดเวลา ถึงเวลา เพราะเราเป็นชาวพุทธใช่ไหม? จิตใต้สำนึกก็ว่านี่ถ้าเราปฏิบัติธรรมมันจะเป็นความสุขจริง แล้วก็มาปฏิบัติเพราะมันอยากได้ อยากได้แต่ทำไม่ได้เหตุสมกับผล

“นี่ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่กรรม”

มันไม่สมควรแก่กรรม สมควรแก่กรรมตรงไหน? สมควรแก่กรรม ไล่ตามความคิดของตัวเองทัน ความคิดของตัวเอง สิ่งที่ทำให้ความทุกข์เรานี้ไล่ความคิดต่างๆ แล้วสติก็ของใครของมัน เห็นไหม ฝ่ายของใครของมัน สติของใครของมัน กั้นฝ่ายขึ้นมา กั้นให้เกิดพลังงาน เกิดน้ำขึ้นมา ในหัวใจ ถ้าเกิดพลังงานขึ้นมา พลังงานตัวนี้ นี่สิ่งนี้โลกหาซื้อกันไม่ได้

สิ่งที่หาซื้อกันไม่ได้ จะหาซื้อจากโลกนี้ไม่ได้เลย ของใครของมัน คนทุกคนต้องทำหมด เราถึงจะต้องมาประพฤติปฏิบัติธรรมกัน เพราะมันเป็นผลประโยชน์ของตัวเอง มันเป็นความรู้สึกของตัวเอง มันเป็นความสุขของตัวเองจริงๆ มันเป็นปัจจัยตั้งของตัวเองจริงๆ แต่เพราะเราไม่เข้าใจ เราไม่เข้าใจเพราะมันจับต้องไม่ได้ แต่ผู้ปฏิบัติจะรู้จริงนะ แล้วความรู้จริงอย่างนั้นมันจะเข้าใจตามความเป็นจริง มันจะซึ่งในศาสนา มาก ซึ่งในธรรมมาก แล้วมันจะเห็น

เรามองโลกไปสิ เขาแข่งขันกัน เขาวิ่งเต้นกัน มันน่าสงสารนะ เห็นเขาวิ่งแข่งขันกัน แต่ถ้าเป็นทางโลกใช่ไหม? วิทยาศาสตร์ก็ถูกต้อง เขาทำงานของเขา เขาต้องมีหน้าที่การงานของเขา เพื่อดำรงชีวิตของเขา แต่เรามาดูสิเขาวิ่งอย่างนั้นเขาหาอะไร? เขาได้อะไรมา? แล้วมันเป็นของเขาจริงไหม? เขาหาของเขา แล้วจริงของเขาไหม? ทำไมเขาไม่มีปัญญา ทำไมเขาไม่ยั้งคิด

แต่พอเรามีความยั้งคิดขึ้นมา แต่สังคมเราก็มีสังคม เห็นไหม มีสายบุญสายกรรม มันก็มีกรรมของใครกรรมของมัน คุณิพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล ผู้ที่ออกบวชง่าย ออกบวชยาก ออกบวชแล้วยังมีปัญหา พ่อแม่ยังตามมา มันมีไปร้อยแปด มันมีทั้งนั้นแหละ เพราะกรรมใครกรรมมัน มันเป็นการสร้างมาทั้งนั้นแหละ ทุกคนสร้างมา แล้วก็ต้องแก้ไขปลดเปลื้องกันไป

มันมีปัญญาไปหมดแหละ เพราะคนเกิดมาก็คือปัญหา คนคือคนปัญหา คนมันคนไม่ทั่ว คนเห็นไหม คนแล้วมันไม่ละลาย แต่ของเรานี้เราตีปัญหาเราให้แตก คนแล้วหมดกัน นี่เราทำ

ของเราได้ มันต้องมีสัจจะ มันต้องมีจุดยืน มันต้องมีความเข้มแข็ง แล้วมันจะเอาตัวรอดได้ ถ้าเราไม่มีสัจจะ เราไม่มีจุดยืนเลย อ่อนแอไปหมดเลย นู่นก็ไม่ไหว นี่ก็ไม่ไหว งานอะไรมันจะสะดวกสบายล่ะ?

งานทางโลกเขา เห็นไหม คุณบริหารจัดการดี ผมเขาขาวหมดเลย เขาเครียด เขาต้องบริหารจัดการของเขา ใ้ฉันเราจะจัดการกับกิเลส แล้วงานของเรานั้นจะไม่เข้มแข็งกว่าเขา แดดออกฝนตกอย่างไรมันเรื่องของเขา นี่คุณหลงปุ่หลุนะ แม้แต่ในกลดยังเดินจงกรมได้เลย ในกลดนี้เขายังเดินจงกรมได้เลย คนถ้าเร่งความเพียร คุณก็ทางกลดอยู่แล้วออกไม่ได้เลย เดินจงกรมอยู่ในกลด

ใ้ฉันของเรานั้นดีขนาดนี้ นู่นก็ไม่ได้... มันเป็นการอ้างเล่ห์ กิเลสมันอ้างเล่ห์นะ ถ้าเราไม่อ้างเล่ห์ไปกับเขา เราตั้งใจของเรา วันพระนี้ เราจะเป็นกับเรา เราตั้งใจของเรา มันเป็นประโยชน์กับเรา มันเป็นความจริงกับเรา จริงที่ไหน? จริงที่เรามีความสำนึก จริงที่เราเริ่มต้น จริงที่เรามีสติสัมปชัญญะ จริงที่การกระทำของเรา แล้วมันจะเป็นความจริงกับเรา เอวัง